

# პროგრესი - სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკისა და სანარმოთა სამეწარმეო პოლიტიკის ცვლილების გამომდინარეობა

ირინა გომორიშვილი

თსუ-ის ასოცირებული პროფესორი

რევაზ გველესიანი

თსუ-ის პროფესორი

ნაშრომში განხილულია ფუნდამენტური საზოგადოებრივი ფასეულობის პროგრესის და სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის ურთიერთკავშირი. მათი გაანალიზების საფუძველზე განვითარებულია მოსაზრებები შემეცნების თეორიაზე ორიენტირებულ კრიტიკასთან დაკავშირებით. ის არ არის მიმართული პროგრესის წინააღმდეგ და მხოლოდ იმ პოზიციას არ იზიარებს, რომელიც ზომაზე მეტად აფასებს გონების შემეცნებით შესაძლებლობებს. სამეცნიერ-ტექნიკურმა პროგრესმა წარმოშვა ციფრული სამყარო, რომელიც ძირფესვიანად ცვლის პროგრესისადმი დამოკიდებულებას.

ნაშრომში ასევე განხილულია ციფრული ეკონომიკის განვითარების პოლიტიკის ზოგადი მიზანი. დასაბუთებულია, რომ ის მუდმივ ცვლილებას განიცდის, რადგან ის განვითარების პროცესების პოსტ-მოდერნისტული პარადიგმიდან გამომდინარეობს და ადამიანზე ფოკუსირდება.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური პროგრესი; სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკა; სამეწარმეო პოლიტიკა; მოქმედების თავისუფლება; სოციალური სამართლიანობა; ციფრული ეკონომიკა.

პროგრესი ორი თვალსაზრისით არის ყველასათვის მნიშვნელოვანი, უპირველეს ყოვლისა იგი წარმოადგენს: მეცნიერული მიღწევებისა და სიახლეების შეფასებას და ამავე დროს გვიჩვენებს დროის მსვლელობაში რამდენად ახლოს ვიმყოფებით წინასწარ დასახულ მიზანთან.

მეორე თვალსაზრისით, ამ ცნების გამოყენება განმარტებას არ საჭიროებს, რადგან შეფასებას დასახული მიზანი განსაზღვრავს. პირველი მნიშვნელობით პროგრესი რაღაც სრულიად ახლისაკენ, ჯერ კიდევ მიუღწევლისაკენ სწრაფვას გულისხმობს. რაციონალურობის თვალსაზრისით ამ შემთხვევაში ადამიანი გახარებულია თავისი მიღწევებითა და კრეატიულობით. ასეთი სიხარული არ არის მიზნობრივად რაციონალური ანუ არ არის დამოკიდებული იმ სარგებელზე, რაც დასახულ მიზანთან მიახლოებას მოაქვს. თუმცა ეს ჩვენს სიხარულს უფრო აძლიერებს (Hayek, 1960, გვ. 40). მთავარია არა ცოდნის გამოყენება, არამედ ამ ცოდნის მიღება და მისი გაღრმავება.

პროგრესის მიმართ ორივე თვალსაზრისით ჩნდება გარკვეული ეჭვი იმასთან დაკავშირებით თუ რამდენად სასურველია იგი. ყოველთვის ცდილობენ, ასეთი კრიტიკული პოზიცია შემეცნების თეორიის, ცოდნის სოციალიზაციის კუთხითა და ეთიკის თვალსაზრისით დაასაბუთონ.

შემეცნების თეორიაზე ორიენტირებული კრიტიკა არ არის მიმართული პროგრესის წინააღმდეგ, იგი მხოლოდ იმ პოზიციას არ იზიარებს, რომელიც ზომაზე მეტად აფასებს გონების შემეცნებით შესაძლებლობებს. არსებითად იგი წარმოადგენს კონსტრუქტივისტული რაციონალიზმის კრიტიკას, რომელიც სათავეს იღებს რენე დეკარტესა და ფრენსის ბეკონის ნაშრომებიდან. რაციონალიზმის ეს ფორმა უპირისპირდება კრიტიკულ რაციონალიზმს, რომელიც დევიდ ჰიუმის ნაშრომებიდან მომდინარეობს (იხ. Popper, 1960/2002). კონსტრუქტივისტული რაციონალიზმის მიმდევრებს მიაჩნიათ, რომ გონებისა და დაკვირვების საშუალებით შესაძლებელია ბუნების ჭეშმარიტი რეალობა აღვიქვათ. კრიტიკული რაციონალიზმი კი აქცენტს აკეთებს ადამიანის შემეცნებაში ევოლუტორული ელემენტის არსებობასა და შეცდომის შესაძლებლობაზე. წმინდა ლოგიკის საზღვრებს მიღმა შესაძლებელია ცდომილება, ამიტომ არ შეიძლება წინასწარვე უარყოფითი ემპირიული (ცდისეული) დაკვირვებების შესაძლებლობები.

კონსტრუქტივისტული პოზიციიდან ადვილია იმის მტკიცება, რომ ადამიანს იმდენი შეუძლია რამდენიც იცის (tantum possumus quantum scimus, Bacon). მკვლევარებმა, რომლებიც ამ პოზიციას ემხრობოდნენ, შთამბეჭდავი პროგრესი განახორციელეს XVIII და XIX საუკუნეებში. რაც თითქმის ადასტურებდა ცოდნის ძალას ბუნებაზე გაბატონების საქმეში. ამიტომაც ამ პერიოდში საკმაოდ საფუძვლიანი იყო ოპტიმიზმი იმის შესახებ, რომ გონების გამოყენებას პროგრესი მოაქვს. გონებრივ შესაძლებლობათა ამგვარ გადამეტებულ შეფასებას ხელი შეუწყო იმანაც, რომ მას გადაჭარბებული მნიშვნელობა მიენიჭა საზოგადოებისა და ეკონომიკის ჩამოყალიბებისა და განვითარების საქმეში (Hayek, 1959/2004).

გონების მიმართ ასეთი ზომავადაცილებული ოპტიმიზმის გამო, კონსტრუქტივისტული რაციონალიზმის ტრადიციას შემეცნების თეორიაში სამართლიანად „უსაყვედურეს“ და მას გონების მედიდურობა უწოდეს (Röpke, 1944; Hennis, 1984). თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, თითქმისა გამართლებული იყოს პროგრესის მიმართ აბსოლუტური ეჭვი. ცოდნის სოციალიზაციის თვალსაზრისით პროგრესი სხვა არაფერია, თუ არა შრომის დანაწილებაზე რეაქციის შედეგი. ცნობილია, რომ მეცნიერული შრომის დანაწილება მზარდ

სპეციალიზაციას უკავშირდება. კვლევის პროცესის უშუალო მონაწილენი აცნობიერებენ თუ როგორი მზარდი ტემპით ვიწროვდება მათი დისციპლინის სფერო. გარეშე დამკვირვებელს კი სულ უფრო მეტად უძნელდება ცოდნის ფრაგმენტულად მოპოვება, რომლის გამოყენება ყოველდღიურ პროცესებზეც ახდენს ზემოქმედებას.

ამგვარად ჩნდება უფსკრული, რომელიც ახალ-ახალი საყვედურებისა და არაორდინარული აზროვნების წყარო ხდება (Jonas, 1979/2003, გვ. 294). სხვა მხრივ კი, კომპეტენტურ მეცნიერთა პუბლიკაციების კომერციალიზაციას უფრო დიდი საბაზრო შანსი არასოდეს მისცემიათ (Boulding, 1962), როგორც მათ დღეს აქვთ. ასეთი შანსების გამოყენება შეამცირებდა იმ შენიშვნების რაოდენობას – შრომის დანაწილების საფუძველზე – ცოდნის გადრეკილობის მიმართ რომ გამოთქვამენ. მეცნიერული ურთიერთობების მრავალფეროვანი ფორმები არის ღია საზოგადოების სპონტანური რეაქცია მეცნიერული პროგრესის არასასურველ გვერდით მოვლენებზე.

ყველაზე ძნელია პროგრესის მიმართ ეთიკურ ექვემდებარება. იგი ამტკიცებს, რომ კაცობრიობის მეცნიერული წინსვლა არ იწვევს მის ზნეობრივ გაუმჯობესებას. ბუნებაზე გაბატონების დაუოკებელი სურვილი იმას მოასწავებს, რომ არ არსებობს ქმედითი ზნეობრივი შეზღუდვა. მაგალითად ყოველთვის მოჰყავთ ხოლმე ის ექსპერიმენტები (გენტექნიკური მანიპულაცია), რომლებიც მიზნად ისახავენ ადამიანის გენეტიკური სტრუქტურის ცვლილებას. ფილოსოფოსმა ჰანს იონასმა ამასთან დაკავშირებით წამოაყენა მოწოდება: „გავუფრთხილდე ღვთის ხატებას“. იგი გვთავაზობს, „მოწიწებით განვიმსჯელოთ ადამიანისადმი, როგორც იგი იყო და არის; მოვიცილოთ ფიქრი იმაზე თუ რად შეიძლება იქცეს იგი გამოგონილ მომავალში“ (Jonas, 1979/2003, გვ. 393).

ადამიანის თვითშემეცნების წარმოდგენილი პოზიცია ცალკეული ინდივიდის საქმედ მიიჩნევს იმის გადწყვეტას – შესაძლებელია თუ არა ამ ზნეობრივი მოთხოვნის მოქმედების მაქსიმუმად გადაქცევა. მეორე მხრივ, ღია საზოგადოება სხვაგვარად გაიაზრებს ასეთ შესაძლებლობას. „გამოგონილ მომავალში“ მოსალოდნელია ადამიანებს გაუჩნდეთ ცდუნება, რომ „ღვთის ხატება“ ძალისმიერი საშუალებებით დაიკვან. იმ ვითარებაში, როცა თავისუფლება ტოტალური საფრთხის წინაშე დგას, ზემოხსენებულ მაქსიმუმთან დაკავშირებით ჩნდება კითხვა: მოხდება თუ არა მისი კონკრეტული რეალიზება ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების გარეშე. გარდა ამისა, ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ცოდნის გამოყენებასთან დაკავშირებული საფრთხეები სწორედ ღია საზოგადოებებში იძენს ინტენსიურ პოლიტიკურ ფორმებს. ამის დადასტურებაა გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული დისკუსიები, რომლებიც ტექნიკის შედეგებისა და მათი ინსტიტუციონალიზების პრევენციული ხასიათის შეფასებებს იძლევიან. აქედან გამომდინარე, უნდა ითქვას, რომ ღია საზოგადოებებიც ამახვილებენ ყურადღებას პროგრესის ნეგატიურ მხარეებზე და შესაბამის პოლიტიკურ ღონისძიებათა გატარების გადაწყვეტილებებს იღებენ. საქმეში ჩახედული ადამიანებისათვის ასეთი ღონისძიებები შესაძლოა არ იყოს დამაკმაყოფილებელი, მაგრამ მათ უნდა გაითვალისწინონ, რომ არსებობს ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი პრობლემები, რომლებიც დაკავშირებულია თავისუფლების შეზღუდვის საწინააღმდეგო პროცედურებთან. ასე რომ, ერთმა რომელიმე პრობლემამ, რომელიც დღევანდელ დისკუსიებში შესაძლოა წინა საფეხურზე იყოს წამოწეული, არ უნდა მოადუნოს საზოგადოების ყურადღება სხვა ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი პრობლემების მიმართ.

ჩვენ უკვე ვაჩვენეთ ის თუ რა დამოკიდებულება არსებობს პროგრესსა და მოქმედების თავისუფლებას შორის. შეუძლებელია ბუნების კანონების დარღვევა, რაც შესაძლებელი მოვლენის ობიექტურ საზღვრებს წარმოადგენს. მაგრამ მათი მეცნიერული აღმოჩენა აფართოებს ადამიანური მოქმედების მანამდე არსებულ შესაძლებლობებს. ეკონომიკური თვალსაზრისით პროგრესი დაკავშირებულია ინოვაციის ფენომენთან. ბაზარი ღია ინოვაციისათვის (საწარმოო ინოვაციები), რადგან მათი საშუალებით ბაზრის მდგომარეობა უმჯობესდება (ინოვაციური პროცესები). მოთხოვნის კუთხით როგორც ერთი, ისე მეორე უზრუნველყოფის შესაძლებლობათა გაუმჯობესებას ნიშნავს.

ეკონომიკურ პროგრესსა და სოციალურ სამართლიანობას შორის არსებული კონფლიქტების წარმოშობის სათავე შესაძლებელია იყოს კონკურენციის, როგორც განაწილების მეთოდის, არასწორი გაგება. სოციალური სამართლიანობის თვალსაზრისით მეცნიერული პროგრესის მიღწევათა საფუძველზე მიღებულ შემოსავლებთან დაკავშირებული პოზიციები კორექტურას საჭიროებს. მაგრამ, მეორე მხრივ, ასეთი კორექტირება შეასუსტებდა ან გააუქმებდა ყოველგვარი ინოვაციის შექმნის სტიმულს. ამ შემთხვევაში საზოგადოება იმაზე ღარიბი იქნებოდა, ვიდრე უნდა ყოფილიყო. მეცნიერული პროგრესის შედეგების ამგვარ „სოციალიზებას“ მხედველობიდან რჩება, რომ მათი მიღწევის პროცესს სწორედ კონკურენცია აღძრავს და აძლიერებს.

ეკონომიკურ სისტემაში პროგრესი ინოვაციის სახით ვლინდება და სტრუქტურული ცვლილებების წყაროა. ერთი მხრივ, იგი წარმოშობს შემოსავლების მიღების ახალ შანსს, მეორე მხრივ კი, საფრთხეს უქმნის უკვე არსებულ შესაძლებლობებს. ინოვაცია ზეგავლენას ახდენს ინდივიდებზე, საფრთხეს უქმნის მათ ეკონომიკურ სტაბილურობას და ახალი გამოწვევის წინაშე აყენებს. ამ გამოწვევის დაუკმაყოფილებლობა იწვევს სტრუქტურულ უმუშევრობას ან/და სოციალურ დეგრადაციას (სტატუსის არანებაყოფლობითი შეცვლა).

ზოგადად პროგრესი ცვლილებების წყაროა. ცვლილებები კი რეორიენტაციისა და ახალ სიტუაციებთან შესაბამისობის მოთხოვნას წარმოშობს. ეკონომიკური განვითარების პროცესებთან შესაბამისობის დაყოვნება კი კონფლიქტებს აჩენს. ეკონომიკაში არსებობს კოლიზიის შესაძლებლობა უსაფრთხოების მიზანთან მიმარ-

თებაში და სოციალური სამართლიანობის მიზანთან დამოკიდებულებაში, რადგან შესაბამისობის ტვირთი არათანაბრადაა გადანაწილებული და სრულიად არ არის გათვალისწინებული მეცნიერული პროგრესის სასარგებლო შედეგების განაწილება (გველესიანი, გოგორიშვილი, 2018, გვ. 73).

სოციალურ ფასეულობათა ასპექტით პროგრესი დაკავშირებულია მისი შეფასების პრობლემებთან. რაკი შესაბამისობა გარკვეულ სიძნელეებთანაა დაკავშირებული, აუცილებელია რაციონალური ზომების მიღება და ადამიანებისათვის დახმარების უზრუნველყოფა. ასეთი ღონისძიებები, როგორც წესი, წინააღმდეგობებს ხვდება, რადგან ამისათვის აუცილებელი პოლიტიკური ნების ქმნადობის პროცესები ინერტულობით ხასიათდება. დახმარების უზრუნველყოფას ის საფრთხეც ახლავს, რომ ინდივიდს იგი შესაძლებელია მუდმივ მოთხოვნილებად გადაეცეს და აღარაფერი იღონოს თვითგანვითარების უზრუნველსაყოფად.

თანამედროვე გლობალური ცვლილებები გამოწვეულია ინტენსიური სამეცნიერო-ტექნიკური განვითარებით. ციფრული ეკონომიკის ჩამოყალიბება გარდაუვალი და პროგრესული მოვლენაა, რომელიც ზემოქმედებს ცოცხალ მატერიაზე და ცვლის ბუნებრივი განვითარების პროცესების მიმდინარეობას. ციფრული ტექნოლოგიები დამოუკიდებლად ზემოქმედებენ ადამიანთა საზოგადოების განვითარებაზე, რაც სოციალურ მათი როლისა და ადგილის სიღრმისეულ შესწავლას მოითხოვს. გლობალიზაციის ტენდენციებმა გამოავლინეს სახელმწიფოს ახალი ფუნქცია, რომელიც ეროვნული ეკონომიკის გაციფრვის კაპიტალტევადობასთან არის დაკავშირებული. ციფრულ ეკონომიკაში აქცენტი ინტელექტუალური პროდუქტების წარმოებაზეა გადატანილი რაც დიდ კაპიტალურ დანახარჯებთანაა დაკავშირებული. ამასთან, პრობლემები წარმოიქმნება როგორც განვითარებად, ასევე განვითარებულ მცირე ღია ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში.

ციფრული ეკონომიკის ავტონომიური ეკონომიკური პოლიტიკის გატარების შესაძლებლობებს განვითარებული და დიდი ღია ეკონომიკის მქონე ქვეყნები ფლობენ, რასაც ვერ ვიტყვით მცირე ღია ეკონომიკებზე და დაბალგანვითარებულ ქვეყნებზე.

ციფრული ეკონომიკის განვითარების პოლიტიკის ზოგადი მიზანი უკვე მუდმივ ცვლილებას განიცდის, რადგან იგი განვითარების პროცესების პოსტმოდერნისტული პარადიგმიდან გამომდინარეობს და ადამიანზე ფოკუსირდება (და არა ადამიანთა საზოგადოებაზე). ჩვენი დროის მოწინავე ადამიანები (მათ შორისაა ბილ გეიტსიც) თვლიან, რომ ციფრულ მეწარმეობაში მენტალიტეტის ცვლილების გარეშე საწარმოებს არ ძალუძთ წარმატების მომტანი ინოვაციების სწრაფად და მასშტაბურად დანერგვა. ასეთი მდგომარეობა გართულებულია იმითაც, რომ ციფრული ინოვაციების დანერგვა ბაზრებს ანგრევს და იწვევს მრავალ არასასურველ და გაუთვალისწინებელ პროცესებს როგორც საწარმოებისთვის, ასევე მთელი საზოგადოებისთვის. კერძოდ, ინოვაციათა დანერგვის საფუძველზე უმუშევრობის ზრდა სპეციალისტებში, იმიგრაციისა და ემიგრაციის პროცესები, რომლებიც წარმოშობენ სოციალურ აგრესიას, ნიჰილიზმს, დეპრესიებს, ტერორიზმსა და ა. შ. წინააღმდეგობებს. ამავე დროს ნიშანდობლივია, რომ სწორედ ციფრული პროდუქტებისა და მომსახურების მწარმოებლები თვლიან, რომ არამართო თითოეული სპეციალისტის, არამედ თვით კორპორაციისა და სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის ძირითადი მიზნის შინაარსი ყოველდღიურ ზრდასა და სიახლეთა მიერ საფუძველზე განვითარებაშია.

ციფრულ სამყაროში პროგრესი წარმოშობს მოთხოვნას ახალი ტიპის კვალიფიციურ შრომით რესურსებზე. ადამიანი მაქს ფრიშის Homo Faber-იდან (ადამიანი საკუთარი თავის ჩამომყალიბებელი, არქიტექტორი) უნდა გარდაიქმნას Homo Surgens-ად (ადამიანი თვითმზარდი) და საბოლოოდ ჩამოყალიბდეს Homo Developing-ად (ადამიანი განვითარებადი). ჩვენი აზროვნების პოსტმოდერნისტული პარადიგმა ადამიანთა საზოგადოებას განიხილავს როგორც სხვადასხვა ტიპის აზროვნებისა და ცნობიერების მქონე ადამიანთა ერთობას, რომელშიც კონფლიქტები (შესაბამისად მათი მძიმე შედეგებიც) გარდაუვალია. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ნებისმიერი პოლიტიკური კონფლიქტის (ყველა დროში და ყველა საზოგადოებაში) სათავე ეკონომიკური ინტერესებია, ხოლო მათი მოტივაციის ძირითადი შემადგენელი მატერიალური სარგებელის მიღებაა, მაშინ სრულიად გასაგები ხდება, რომ ახალი ციფრული ერა, რომელიც მოხმარების საგნებისა და მომსახურების სიუხვესა და ხელმისაწვდომობას ქმნის, ადამიანებს შესაძლებლობას აძლევს თანდათანობით აქცენტები არამატერიალურ სარგებელის მიღებაზე გადაიტანოს. იგი გაცილებით მაღალ მოტივაციას ქმნის და ინტერესთა კონფლიქტებსაც შინაარსსა და ფორმას უცვლის. მსოფლიოს დიდი ჰუმანისტები განვითარებული ცნობიერების მქონე ადამიანები იყვნენ, რომლებმაც საკუთარი შესაძლებლობების შეცნობასა და გაფართოებაში დაინახეს განვითარება და ადამიანის უზენაესი მიზანი (Frisch, 1989).

ნიშანდობლივია, რომ სწორედ ციფრული პროდუქტებისა და მომსახურების მწარმოებლები თვლიან, რომ არამართო თითოეული სპეციალისტის, არამედ თვით კორპორაციის ძირითადი მიზნის შინაარსი ყოველდღიურ ზრდასა და სიახლეთა მიერ საფუძველზე განვითარებაშია.

ციფრული ცვლილებების საფუძველზე წარმოქმნილი პრობლემები ხშირად უსწრებს საწარმოთა შესაძლებლობებს - ტრადიციული მენეჯერული კულტურის სტილით მოახდინონ მათზე რეაგირება. ტრადიციული მენეჯერული კულტურა, უპირველეს ყოვლისა, მოითხოვს საწარმოთა წინაშე წარმოქმნილ პრობლემათა დაკონკრეტებას, განსაზღვრას და ზოგ შემთხვევაში, რისკისადმი მიდრეკილებას. ამდენად, ყოველივე ის, რასაც მენეჯმენტის თეორიასა და პრაქტიკაში ვხვდებით და ვასწავლით კიდევაც, ციფრული ეკონომიკის ჩამო-

ყალიბების პირობებში შემაფერხებელ ფაქტორად იქცევა ინოვაციების დანერგვისა და მდგრადი განვითარებისთვის. განსაკუთრებით ეს შეეხება განუსაზღვრელობის პირობებში საბაზრო სისტემაში მიმდინარე ცვლილებებზე სწრაფი და ეფექტიანი რეაგირების გადაწყვეტილებებს. სპეციალისტები, მეწარმე სუბიექტები და სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკა ძირეულად იცვლება საყოველთაო გაციფრვის პროცესში, რომელიც უკვე დაწყებულია, მაგრამ ძალზე მალე (5-10 წელიწადში) ელვის სისწრაფით წარიმართება. ციფრულ სამყაროში განუსაზღვრელობის პირობებში ადაპტირებისათვის მეწარმეობას, საზოგადოებასა და სახელმწიფოს ეკონომიკურ პოლიტიკას განვითარების მიმართულებათა შეცვლა უხდებათ, რაც შეუძლებელია განხორციელდეს ახალი ტიპის აზროვნების(ზრდის მენტალიტეტისა და ახალი კულტურის) გარეშე.

## დასკვნა

დღეს მაღალი რანგის პროფესიონალები ჯერ კიდევ თვლიან, რომ მათთვის წარმატების მომტანი გონება და ტალანტი ფიქსირებული თვისებებია. ისინი დიდ დროს ხარჯავენ საკუთარი ინტელექტის ექსპლოატაციაზე და ნაკლებად ზრუნავენ მის განვითარებასა და ზრდაზე. ამდენად, დღეს როგორც არასდროს, აქტუალურია ახალი კულტურის ჩამოყალიბება.

აზროვნების გაფართოება კონცენტრირებულია ძალისხმევის გააქტიურებაზე, სწავლასა და ინტელექტის ზრდის სურვილზე, როგორც წინსვლის საფუძველზე. პროგრესის შესაბამისი აზროვნების ახალი პარადიგმით ადამიანის ცნობიერების ზრდა ინტელექტუალური განვითარების საფუძველზე უნდა განხორციელდეს. აქედან გამომდინარეობს, რომ ადამიანის მიზანი (და არამარტო ცალკეული ადამიანების, არამედ მთელი ერისა და ამ პროცესის ხელშემწყობი სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის) ინტელექტუალურ განვითარებაშია უწყვეტი სწავლის საფუძველზე. ამ მიზნისკენ სწრაფვა თავისთავად წარმატებად უნდა შეფასდეს. ინტელექტუალური განვითარების გარდა, სხვა ზრდის შეფასება წარმატებად, შესაძლებელია საზოგადოებისათვის (ან სახელმწიფოსათვის) წარუმატებელი აღმოჩნდეს. აღნიშნული მიზნის მიღწევის მთავარი ინსტრუმენტი უწყვეტი განათლებისა და სწავლების სისტემის ჩამოყალიბებაა. ამ მიზანთან დაქვემდებარებული და დამოკიდებულიებაში მყოფი მიზნების უზარმაზარი სპექტრი არსებობს. ქვემოთ მოცემულია ზრდაზე ორიენტირებული საზოგადოების მენტალიტეტის ჩამოყალიბების მიზნები, ინსტრუმენტები და უპირატესობები:

|                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ზრდა ცოდნისა და ტალანტის შეძენის(სწავლის) საფუძველზე(გრძელვადიანი მიზანი)                                                                                                                                         | ზრდა ფიქსირებულ, თანდაყოლილ შესაძლებლობათა საფუძველზე(მოკლევადიანი მიზანი)                                                                                                      |
| წარმოშობის სწავლის სურვილს                                                                                                                                                                                        | იწვევს სურვილს გამოიყურებოდეს ჭკვიანად                                                                                                                                          |
| პრობლემების აღქმა სწავლისა და ზრდის შესაძლებლობებად                                                                                                                                                               | პრობლემების აღქმა წინააღმდეგობებად, რომლებიც უნდა დაზღვეულ იქნეს თავის არიდებით                                                                                                 |
| წარუმატებლობის საფუძველზე სწავლა                                                                                                                                                                                  | წარუმატებლობის შედეგთა შემსუბუქება და ლიკვიდაცია                                                                                                                                |
| სწავლის სურვილის გააქტიურება სხვათა წარმატებების გამო                                                                                                                                                             | შურისა და შიშის გრძნობა სხვათა წარმატებების გამო                                                                                                                                |
| კარგად შეეფერება:<br>გუნდურ მუშაობასა და თანამშრომლობას;<br>მაღალი განუსაზღვრელობის პირობებში არაორდინარული გადაწყვეტილებების მიღებას;<br>პრობლემებს, რომელთა გადაწყვეტა ითხოვს: ინოვაციურსა და სარისკო მიდგომას. | კარგად შეეფერება:<br>ინდივიდუალურ ოსტატობას;<br>ორდინარული და გამოცდილი გადაწყვეტილებების მიღებას;<br>პრობლემებს, რომელთა გადაწყვეტა მოითხოვს წარსული გამოცდილების კარგ ცოდნას. |
| შესაძლებლობები ახალი მისიებისათვის მეცნიერებასა და ეკონომიკაში                                                                                                                                                    | შესაძლებლობები არსებული მისიების გამოცდისა და შეფასებისათვის                                                                                                                    |

ასეთი მენტალიტეტი საგრძნობლად ზრდის ინოვაციათა დანერგვას საზოგადოებასა და ეკონომიკაში, რაც თავის მხრივ, შრომითი რესურსების შემდგომ განვითარებას უწყობს ხელს და ადამიანთა საზოგადოებაში პროგრესს განაპირობებს.

## ლიტერატურა:

1. Hayek F.A. (1960), The Constitution of Liberty, Neudruck, London u.a. Wiederabdruck in: Bosch A. und R. Veit Hrsg., Hayek Gesammelte Schriften Bd. B3, Die Verfassung der Freiheit, Tuebingen 2005. გვ.40.
2. Popper K.R. (1960), On the Sources of Knowledge and of Ignorance; wiederabgedruckt in ders.: Conjectures and Refutations – The Growth of Scientific Knowledge, 5. Aufl., Neudruck; London u.k. 2002. გვ. 3-30.
3. Hayek F.A. (1959) Missbrauch und Verfall der Vernunft – Ein Fragment. Wiederabdruck in: Bosch, A. und R. Veit (Hrsg.), Hayek Gesammelte Schriften Bd. A2, Sozialwissenschaftliche Denker, Tuebingen 2004.
4. Röpke W.(1944). Civitas Humana – Grundfragen der Gesellschafts- und Wirtschaftsreform, 4. Aufl., Bern 1979.Hennis W.(1984). Wurzeln und Grenzen der Modernität; in B. Klingenstein (Hrsg.): Krise des Fortschritts, Wien u.a. გვ.139-151.
5. Boulding K. E. (1962). K.E. (1962). Knowledge as a Commodity; wiederabgedruckt in ders. (Hrsg.): Beyond Economics – Essays on Society, Religion, and Ethics, Ann Arbor 1968, გვ.141-150.
6. Jonas H. (1979). (1979), Das Prinzip Verantwortung, Nachdruck, Frankfurt a. M, 2003. გვ. 393.
7. გველესიანი რ., გოგორიშვილი ი. გადაწყვეტილებების მიღების ტექნოლოგია ეკონომიკურ პოლიტიკაში. გამომცემლობა „უნივერსალი“თბილისი 2018. გვ. 73.
8. The Paris Review. Max Frisch, The Art of Fiction No113. Interviewed by Jodi Daynard. 1989. <https://www.theparisreview.org/interviews/2367/max-frisch-the-art-of-fiction-no-113-max-frisch>

## Progress - the Driving Force of Changes in State and Business Economic Policies

**Irina Gogorishvili**  
Associated professor

**Revaz Gvelesiani**  
Professor  
Tbilisi State University

## S u m m a r y

The paper examines the relationship between the state's economic policy and progress as a fundamental public value. On the basis of their analysis, opinions were developed in connection with the criticism of the knowledge-oriented cognition theory. Criticism is not directed against progress but only against the position that overestimates the cognitive abilities of the mind. The digital world created by scientific and technological progress completely changes the attitude towards progress (as a social value).

The general goal of the policy of development of the digital economy is also considered in the work. It is justified that this goal is constantly changing. This happens because the goal follows from the postmodern paradigm of development processes and focuses on people.

**Key words:** economic progress; State economic policy, business policy; The freedom of action; Social justice; Digital economy.